

3. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>

4. Вознюк А.А. Поняття та елементи кримінально-правової характеристики злочинів. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2013. №1. с. 154–160, с. 156.

5. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341–III. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

6. Бойко, А., Думчиков, М. Кримінально-правова характеристика сексуального насильства у контексті внесення змін до кримінального законодавства України. *Молодий вчений*, 12 (76), 325-331. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-12-76-69>
URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/1246/121>

Дідук Олексій Вадимович,

здобувач Науково-дослідного інституту
публічного права

СПОСОБИ ВЧИНЕННЯ ПРИВЛАСНЕННЯ, РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ

Належне функціонування держави та громадянського суспільства вимагає ефективної та прозорої діяльності державного апарату, апарату органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій. Незважаючи на посилення відповідальності за корупційні кримінальні правопорушення, введення нових механізмів запобігання корупції, численні спроби удосконалення правових норм, кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності, пов'язані із незаконним заволодінням майном, і надалі надзвичайно поширені [1, с. 18].

XXI ст. ознаменувалося значним технічним і науковим прогресом у всіх сферах життєдіяльності, відповідно, і злочинність також трансформується в багаторівневу структуру, віднаходять нові способи вчинення злочинів та їх маскування, використовуючи технічний прогрес, а у зв'язку з цим виникають і нові способів вчинення [2, с. 14-195] привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем.

Серед типових способів вчинення розкрадання виокремлюють:

– безпосереднє привласнення або розтрату розкрадання грошових коштів та матеріальних цінностей з попереднім створенням надлишків;

- розкрадання шляхом підробки документів та з використанням комп'ютерної техніки;
- незаконні виплати (за невиконані роботи, премій та ін.);
- виготовлення та збут неврахованої продукції;
- списання нібито зіпсованих матеріалів та ін. [3].

Способи привласнення державних коштів. Найпоширенішими способами розкрадання державних коштів є: використання фіктивних суб'єктів господарювання, у т.ч. нерезидентів, для отримання бюджетних коштів; використання суб'єктів господарювання, у т.ч. нерезидентів, які пов'язані з керівництвом державного підприємства; встановлення замовником тендерних вимог під задалегідь визначеного учасника. Змова учасників тендерів для визначення переможця; використання підставних осіб для реєстрації підконтрольних юридичних осіб з метою приховування реального бенефіціарного власника; використання афілійованих осіб для надання псевдопослуг; здійснення закупівель за задалегідь обумовленими (як правило, завищеними) цінами, а також із маніпулюванням якістю та обсягом закупівель; укладання фіктивних договорів щодо надання послуг, виконання робіт та поставки товарів; проведення безтоварних операцій; оплата державних послуг на визначених суб'єктів; шахрайство з позиками та кредитами, наданими іноземними державами та міжнародними фінансовими організаціями, шляхом підробки фінансових документів і звітності; залучення фізичних осіб-підприємців, які є працівниками державного підприємства; покриття за рахунок бюджетних коштів витрат сторонніх юридичних та фізичних осіб; залучення псевдо ФОП [4].

У криміналістичній літературі використовується узагальнена класифікація способів цього виду кримінальних правопорушень з поділом за документальним оформленням його предмета на дві групи: 1) способи розкрадання облікованого в документах майна; 2) способи розкрадання не облікованого майна (виведеного з обліку) [5].

Способи першої групи полягають у вилученні облікованого майна в результаті наявності у матеріально відповідальної особи прямого доступу до нього (касир бере й витрачає на особисті потреби гроші з каси, завідуючий складом привласнює матеріальні цінності, що зберігаються на складі, тощо). Для таких способів є характерним утворення недостачі грошей або матеріальних цінностей (різниці між облікованою та наявною їх кількістю) [5].

Способи другої групи охоплюють дії злочинців щодо попереднього виведення майна з обліку (створення резерву для викрадення) з подальшим його вилученням. Ці способи вчинення

кримінального правопорушення є досить різноманітними й залежать від профілю діяльності підприємства чи організації та характеру майна. Так, резерви для викрадення можуть створюватися шляхом списання майна на втрати, обману під час його продажу (передання), порушення технології зберігання й виробництва тощо. Наприклад, необліковані надлишки можуть створюватися під час здійснення виробничих операцій завдяки порушенню технології виготовлення певного товару (недовкладення або використання менш якісної сировини, недотримання температурних умов виготовлення тощо). До таких способів належить і приховування від обліку частини виробленого продукту (наприклад, сільськогосподарського врожаю після його збирання). Після створення надлишків майно обертається на власну користь або продається (матеріальні цінності) [5].

Тому під час обрання найбільш успішної тактики протидії привласненню, розтраті майна або заволодінню ним шляхом зловживання службовим становищем, працівник оперативного підрозділу з метою раціонального використання сил, засобів, методів і форм оперативно-розшукової діяльності, повинен володіти знаннями про специфічні особливості [6] способів вчинення привласнення, розкрадання, розтрату та заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

Список використаних джерел

1. Цивінський О. І. Відповідальність за заволодіння чужим майном, вчинене службовою особою, за кримінальним правом України. Дисс на здоб. наук. ступ. доктора філософії за спец. 081 «Право». Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2023. 310 с.

2. Севрук В. Г. Протидія злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі: теорія та практика: монографія. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. 1092 с.

3. Приходько А.А. Методика розслідування привласнення, розтрати або заволодіння майном. URL: <https://prikhodko.com.ua/my-i-zmi/my-i-zmi/stattya/metodyka-rozsliduvannya-pryvlasnennya-roztraty-abo-zavolodinnya-majnom/>.

4. Типологічне дослідження «Відмивання доходів від привласнення коштів і майна державних підприємств та інших суб'єктів, які фінансуються за рахунок державного та місцевих бюджетів». Наказ Державної служби фінансового моніторингу України 24.12.2019 № 159.

5. Економічна безпека держави : криміналістичне забезпечення : навч. посіб. / В.В. Топчій, Т.П. Яцик, В.А. Шкелебей, А.В. Свінцицький, А.М. Падалка, В.В. Топчій. За заг. ред. В.В. Топчія. К. : 7БЦ, 2021. 537 с.

6. Павленко С. О. Основи оперативно-розшукової тактики : монографія. Київ : Людмила, 2022. 624 с.

Довгошия Микола Григорович,
аспірант наукового ступеня
доктора філософії наукової лабораторії
з проблем протидії злочинності ННІ № 1
Національної академії внутрішніх справ

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ПРОТИДІІ ПРИВЛАСНЕННЮ, РОЗТРАТИ МАЙНА АБО ЗАВОЛОДІННЯ НИМ ШЛЯХОМ ЗЛОВЖИВАННЯ СЛУЖБОВИМ СТАНОВИЩЕМ У СФЕРІ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

Привабливість сфери проєктування, будівництва, транспорту та експлуатації інфраструктурних проєктів обумовлена одночасним існуванням великих державних підприємств-монополістів, які здійснюють непрозору господарську діяльність, та значним обсягом державного фінансування інфраструктурних проєктів.

Непрозоре регулювання тарифів на перевезення пасажирів державними та комунальними автоперевізниками, складний розрахунок тарифів державних монополістів, «схемна» приватизація державного (комунального) майна, відсутність ефективного контролю надання пільг та будівництва соціального житла, все це дає можливість виводити бюджетні кошти [1].

Незадовільний стан шляхів сполучення в Україні та корупція в секторі будівництва автошляхів є проблемою, яка гальмує економічне зростання [с. 84]². Останнім часом дедалі більшого резонансу й розголосу набувають корупційні та інші правопорушення, що виявляються під час виконання дорожньо-будівельних робіт. Мільйони бюджетних коштів проходять повз решето зруйнованих українських доріг та осідають у кишенях чиновників центральних і місцевих органів влади, а також у підприємствах, що їм підпорядковані, та на банківських рахунках пов'язаних осіб.

---

¹ Типологічне дослідження «Відмивання доходів від привласнення коштів і майна державних підприємств та інших суб'єктів, які фінансуються за рахунок державного та місцевих бюджетів». URL: <https://bankalliance.ua/pages/aml/library/2019.pdf>.

² Мазур Ю.В. Стан автошляхів в Україні – фактор негативного впливу на діяльність перевізників. Наукові праці МАУП. Серія Економічні науки, 2019, вип. 57(1), с. 84–90.